

Zırrama

Hekayə

Günortadan üç saat yarım keçmişdi gəlirdim mənzilimə. Yorulmuşdum və acımışdım. Az qalırdım evə yetişəm, küçənin ortasında bir nəfər kişi mənə yavıq gəlib salam verdi və yapışdı sağ əlimdən:

- Molla əmi, yəqin ki, məni tanımırısan?

Doğrudan da tanımadım və kişinin üzünə baxa-baxa qaldım və bilmədim nə deyim.

(Ardı 5-ci səhifədə)

- Buy, buna bax ey, niyə tanımırısan? Mən sənin həmsərinəm də! Niyə, hacı Novruz ağanı tanımırısan? Mən hacı Novruz ağanın qardaşı oğluyam da! Öz həmsərinə tanımırısan? - Dedim:

- Bağışla, vallah tanımıram! - Kişi bir az da ucadan başladı:

- Niyə? Qala məhəlləli hacı Novruz ağanı tanımırısan? Niyə, sən özün neçə dəfə uşaqlıqda bizə gəlmişən; biz ki, bir məhəllənin uşağıyıq. - Dedim:

- Vallah, əzizim, bağışla, tanımırdım; indi ki, deyirsən bir məhəllənin uşağıyıq, xub, xoş gördük, buyur gedək qonağımız ol!

Təzə həmsərim o biri əlimi də aldım əlinə və dedi:

- Yox, əmoğlu, mən sizə getmə-nəm, əvvəl sən bizə gərək gələsən, sonra mən sizə gedəm; yoxsa, canın üçün getmə-nəm. Mənzilim bu yavıqdadır.

Və bu sözləri deyə-deyə əllərimdən yapışb başladı məni çəkməyə. - Dedim:

- Sağ ol, iltifatın artıq olsun, indi gedə bilmərəm; çünki çox yorğunam. İnşallah bir özge vaxt gələ-rəm.

Həmsərim bu sözləri eşitcək, guya ki, cuşə gəldi:

- Sən öləsən qoymanam. Gərək gedək bizə. Bu saat samavarım dəmdədi. Sən öləsən, gərək gedəsən. Qasım ağa da bizdədi. Mirzə Abbas da bizdədi. Onları evdə qoydum, gəldim səni də aparam. Çox da səni görmək arzusundadırlar. Deyiblər Mollanı getirməmiş evə gəlməyəsən.

Mən bilmirdim Qasım ağa kimdir, hansı Mirzə Abbasdır; onların da kim olmaqlarını soruşsa idim, dostum başlayacaqdı onların da atalarından və əmilərindən bit yekə tarix açmağa. Ancaq onu elədim ki, əllərimi bir təhərlə həmsərimin əlindən qopardım və özümü soxdum küçə qapımızdan içəri və geri çö-nüb bir dəfə üzr istədim. Pillekənləri yuxarı qalxanda küçədən rəfiqi-min uca səsinə hələ eşidirdim; daha bilmirdim nə deyir...

Girdim evə və başladım bir tikə çörək yeməyə. Bizim balaca qız boşqabları stolun üstünə qoyanda dedi ki, bir adam gəlmişdi səni qonaq çağırırdı. Mən dinmədim (çörək ağzımda idi). Qızım duzu stolun üstünə qoyanda da dedi ki:

- Gələn adam deyirdi ki, mənim

adım Qurbanqulu bəydir. Novruz ağanın qardaşı oğluyam. Deyirdi Molla Nəsrəddin bizim həmsərimizdi. Səni də küçədə gözləyirdi. Bax, budu, indi də genə küçənin ortasında var-gəl eləyir.

Axşam vaxtı çay içdiyim yerdə küçədən bir adam məni çağırırdı. Başımı qalxızıb gördüm ki, Qurbanqulu bəy əllərini belinə qoyub, başını da bir az dikəldib, bizim akoşkaya tərəf boylanır. Mən cavab vermədim.

- Molla əmi, salamünəleyküm. Buyur bizə, çay içək. - Dedim:

- Bəy, hazır çayımız stolun üstündə. Sən qabaqca özün buyur bizə. - Və uşağı göndərdim küçə qapısını açsın.

- Molla əmi, and olsun sənənin canına, gəlmənəm; sən qabaqca bizə təşrif gətirməsən, mən sizə gəlmə-nəm.

Mən genə haman təklifi elədim. Amma rəfiqimin halətindən elə başa düşdüm ki, heç vəchlə bizə gəlməyəcək. Papağımı qoyub yendim küçəyə və nə qədər həmsərim təkid elədi, mən onlara gedə bilmədim və üzr istədim. Amma bununla bə-rabər dostum məni xeyli yordu; çünki beş dəqiqənin içində bəlkə min beş yüz söz danışdı. Qabaqca genə haman müqəddimədən başladı ki, Novruz ağanın qardaşı oğludur, əmisini atlı sultanı eləyiblər, özünü qubernat öz yanında baş sekretar eləyib, böyük qardaşı Xəlil ağa teleqraf naçalniki olub, kiçik qardaşı Məmmədhüseyn bəy əfsər olub, İrəvandan Məşədi Cəfər gəlib gedir Moskvaya, Məşədi Qurbanəli gəlib Tiflisə, özünə diş qayıtdırsın, Sarvanlardan çox zəvvar gəlib Xorasana gedir, Hacı Həsən ağanın oğlu Möhsün naxoş olub, həkimə gətiriblər, Rus ilə Osmanlının Kars üstə danışıqları var və araları sərirlənib, qaçaq Pırverdiyə 8 il Sibir kəsiblər, Naxçıvanda pendir bir az bahalanıb və daha da belə-belə xəbər-ləri barmaqları ilə saymaqda idi.

Mən xudahafiz elədim və istədim uzaqlaşam. Qurbanqulu bəy istədi yapışa əlimdən və məni saxlaya, dartındım və özümü qurtardım. O mənim dalımcı genə danışdı; amma daha uzaq idi.

Haman gecənin səhəri elə bildim yuxuda mənə bu sözləri deyirlər:

Hekayə

"Əmim Novruz ağanı atlı sultanı eləyiblər, qardaşım teleqraf naçal-niki olub, Məşədi Qurbanəli gəlib diş qayıtdırmağa..."

Gözlerimi açdım, gördüm hava təzə işıqlanır. Bir az da o tərəfə-bu tərəfə baxdım və bildim ki, küçədə danışan var. Rəfiqim Qurbanqulu bəyin səsinə haman saat tanıdım və bir az da təəccüb elədim; onun üçün də köynəkçək durdum, gəldim akoşkanın qabağına və gördüm ki, Qurbanqulu bəy genə əlləri belində durub küçənin ortasında və mənim kimi bir üzüyə allah bəndəsi ilə qarın-qarına verib ucadan deyir:

- Rus ilə Osmanlının arası sərindi. Qaçaq Pırverdiyə 8 il Sibir kəsiblər. Hacı Həsən ağanın oğlu Möhsünü gətiriblər həkimə...

Uşaqlara yavaşca dedim ki, akoşkaya tərəf gəlməsinlər və məni soruşsan olsa, desinlər gedib idarə-yə. Yavaşca bir stəkan çay içib, bir tikə çörək yeyib hazırlaşdım evdən çıxmağa. Amma necə çıxım? Necə çıxım ki, bu zalım oğlu məni görmə-sin? Özge yol da yox idi.

Allah rast saldı, həmsərim nə təhər oldusa, küçədən yox oldu. Çıxdım küçəyə və ehtiyatlı keçib gətdim.

Aradan bir gün keçdi. Həmsərimi daha küçədə görmədim; bilmədim başı nəyə qarışb, ya bəlkə şəhər-dən köçüb gedib.

O biri gün genə günortadan 3 - 4 saat keçdikdə ac və yorğun gəlirim evə. Bir az da fikirli idim; amma ya-dımda deyil nə fikirdə idim.

Küçəmizə yetişən kimi ürəyim qırp düşdü; Qurbanqulu bəy genə əlləri belində küçənin ortasında var-gəl eləyirdi və yoldan keçən bir rusla uzaqdan-uzağa bilmədim nə danışdı. Dedim ki, bəlkə xəlvətcə özümü soxam evə; amma olmadı: zalım oğlu, deyəsən ov tulası kimi hiss eləyirdi. Uzaqdan məni gör-cək çığırırdı:

- Salaməleyküm, Molla əmoğlu! Əmoğlu, çoxdandır görsənmişən? Deyəsən bizdən iltifatını kəsib-sən? Heç demirsən, vilayətimizdən gələn kim, gedən kim? Əmim Novruz ağanı atlı sultanı eləyiblər, özüm də indi qubernat yanında baş sekreta-ram. Xəlil ağa teleqraf naçalniki olub. İrəvandan Məşədi Cəfər gəlib

Moskvaya gedir. Məşədi Qurbanəli gəlib Tiflisə, özünə diş qayıtdırma-ğa. Sarvanlardan da çox zəvvar gə-lib. Hacı Həsən oğlu Möhsün naxoş olub, həkimə gətiriblər. Rus ilə Os-manlının araları pozulubdu. Qaçaq Pırverdiyə 8 il Sibir kəsiblər...

Mən doğrudan da çox ac idim və çox da yorulmuşdum və bunu da bi-lirəm ki, insan necə çətinliyə düş-sə, gərək tab gətirsin və nə eləyir eləsin, amma gərək ədəbi və nazik-liyi əlindən qoymasın. Bunu mən bilə-bilə, vallah, genə tab gətirə bil-mədim və dinməz-söyləməz özümü soxdum dalana, qalxdım evimize və çörək istədim.

İnsafımın və vicdanımın yanında məsul olaram əgər yalan desəm ki, təqribən yarım saat mənim təamım çəkdi və yarım saat da çay içib, uşaqlarla söhbətim çəkdi. Bu bir saat müddətində rəfiqim Qurban-qulu bəy genə haman küçənin orta-sında əlləri belində durub, gahdan bir yol ilə gəlib gedənlərdən bəzi üzü yolların qabağını kəsib, birinə deyirdi ki, əmim Novruz ağanı atlı sultanı eləyiblər, birinə deyirdi ki, Məşədi Qurbanəli gəlib Tiflisə, özünə diş qayıtdırmağa, birinə də deyirdi ki, qardaşım Məmmədhü-seyn bəy qoşun böyüyü olub.

Dünən mən idarədə qeyri həm-şərilərimin birinə rast gəldim və bu keyfiyyət yadıma düşdü. Ona de-dim:

- Gözün aydın olsun, bizim gözəl vilayətdən buraya bir həmsərimiz də gəlib. - Dedi:

- Kimi deyirsən? - Dedim:

- Novruz ağanın qardaşı oğlu Qurbanqulu bəyi.

Mənim bu sözümün cavabında indiki həmsərim Qurbanqulu bəy barəsində tək bir söz buraxdı; amma bilmirəm bu nə sirrdir ki, o söz mənim yadımdan heç çıxmır.

Dedi:

- Ay Molla əmi, hələ o zırrama haradan gəlib səni tapıb? - Dedim:

- Zırrama nəyə deyirsən? - Dedi:

- Zırrama haman adama deyirəm ki, onun adı Qurbanqulu bəydir, özü də Novruz ağanın qardaşı oğlu-dur və özü də bizim gözəl vətənimiz-in meyvəsidir. - Dedim:

- Bir də de! - Dedi:

- Zırrama!

Amma heç yadımdan çıxmır.